

Byla C-405/20

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2020 m. rugpjūčio 28 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Verwaltungsgerichtshof (Austrija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. liepos 31 d.

Kasatoriai:

EB

JS

DP

Atsakovė:

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB)

Pagrindinės bylos dalykas

Taikant tariamai diskriminacines pensijų indeksavimo taisykles atlikto pensijos nustatymo užginčijimas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aiškinimas; SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo srities *ratione temporis* apribojimas pagal Sprendimą *Barber* byloje C-262/88, pagal

Protokolą Nr. 33 dėl SESV 157 straipsnio ir pagal 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (toliau – Direktyva 2006/54/EB) 12 straipsnį turi būti aiškinamas taip, kad (Austrijos) pensijų gavėjas, tvirtindamas, kad dėl teisės nuostatų, reglamentuojančių 2018 m. numatytą tokį valstybės tarnautojo pensijos indeksavimą, kuris buvo taikytas pagrindinėse bylose, patyrė diskriminaciją, vienodo požiūrio principu teisėtai negali remtis arba (iš dalies) gali remtis tik dėl tos reikalavimo dalies, kuri yra priskirtina įdarbinimo laikotarpiams po 1994 m. sausio 1 d.?

2. Ar vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principas (pagal SESV 157 straipsnį, siejamą su Direktyvos 2006/54/EB 5 straipsniu) turi būti aiškinamas taip, kad toks netiesioginis skirtingas požiūris, kuris – jei jis atsiranda – kyla iš pagrindinėse bylose taikytinų teisės nuostatų, reglamentuojančių pensijų indeksavimą 2018 m., yra pateisinamas ir atsižvelgiant į anksčiau taikytas panašias priemones ir į pastarųjų kumuliacinio poveikio sukeltus didelius nuostolius palyginti su pensijų realios vertės indeksavimu siekiant sumažinti infliacijos įtaką (šiuo atveju – 25 %), visų pirma:

- siekiant išvengti (taikant reguliary indeksavimą su vienodu koeficientu atsirandančių) „žirklių“ tarp didesnių ir mažesnių pensijų, nors pastarosios būtų tik nominalios, o verčių santykis liktų nepakitęs,
- siekiant įgyvendinti bendrą „socialinį komponentą“, kuris suprantamas kaip gaunančių mažesnes pensijas perkamosios galios stiprinimas, nors a) šis tikslas būtų pasiekiamas ir neribojant didesnių pensijų indeksavimo ir b) teisės aktų leidėjas tokią priemonę ne tokiu pat būdu numato ir siekdamas stiprinti perkamąją galią infliacijos įtakos mažesniems valstybės tarnautojų atlyginimams mažinimo sumetimais (didesnių atlyginimų indeksavimo sąskaita) ir kartu nėra reglamentavęs panašaus pensijų vertės indeksavimo ribojimo kitose profesinėse socialinės apsaugos sistemose (kuriose valstybė nedalyvauja) tam, kad (didesnių pensijų indeksavimo sąskaita) būtų sustiprinta mažesnių pensijų perkamoji galia,
- siekiant išlaikyti galimybę finansuoti „sistemą“, nors valstybės tarnautojų pensijos mokamos ne pagal draudimo būdu organizuotą ir įmokomis finansuojamą draudimo įstaigos sistemą, o valstybės, kuri veikia kaip į pensiją išėjusių valstybės tarnautojų darbdavys, mokėdama šias pensijas kaip užmokestį už atliktą darbą, todėl lemiamą reikšmę turėtų ne sistemos išsaugojimas ar finansavimas, o galiausiai tik su biudžetu susijusios priežastys,
- nes jis sudaro savarankišką pateisinamąjį pagrindą arba (pirmiausia) *a priori* neleidžia preziumuoti netiesioginės vyrų diskriminacijos dėl lyties pagal Direktyvą 2006/54/EB, kai statistiškai gerokai didesnis paveiktų vyrų skaičius didesnių pensijų gavėjų grupėje laikytinas visų pirma anksčiau tipiško vienodu

galimybių moterims trūkumo užimtumo ir profesinės veiklos srityje pasekme, arba

- nes šios teisės nuostatos yra leidžiamos kaip pozityvioji priemonė pagal SESV 157 straipsnio 4 dalį?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

SESV 157 straipsnis

Protokolas (Nr. 33) dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 157 straipsnio

Europos ekonominės erdvės susitarimas, 6 ir 69 straipsniai

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12 straipsniai; 14, 17 ir 18 konstatuojamosios dalys

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos ir nurodomi parlamento dokumentai

Pensionsgesetz 1965 (1965 m. Pensijų įstatymas), 41 straipsnis

Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Bendrasis įstatymas dėl socialinio draudimo sistemos), 108f, 108h ir 711 straipsniai

Pensionsharmonisierungsgesetz 2004 (2004 m. Pensijų suderinimo įstatymas) ir parlamento dokumentai (RV 653 BlgNR 22. GP)

Pensionsanpassungsgesetz 2018 (2018 m. Pensijų indeksavimo įstatymas) ir parlamento dokumentai (RV 1767 BlgNR 25. GP)

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Visi kasatoriai gauna pensijas kaip valstybės tarnautojai pagal *Pensionsgesetz 1965* (toliau – PG 1965).
- 2 Kasatorius kasacinėje byloje Nr. Ro 2019/12/0005 yra gimęs 1940 m. vasario 5 d., į pensiją jis buvo išleistas nuo 2000 m. rugsėjo 1 d. 2017 m. jis gavo mėnesinę 6872,43 EUR dydžio bruto pensiją. Kasatorius kasacinėje byloje Nr. Ro 2019/12/0006 yra gimęs 1948 m. liepos 28 d., į pensiją jis buvo išleistas nuo 2013 m. gruodžio 1 d. 2017 m. jis gavo mėnesinę 4676,48 EUR dydžio bruto pensiją. Kasatorius kasacinėje byloje Nr. Ra 2019/12/0054 yra gimęs 1941 m. sausio 11 d., į pensiją jis buvo išleistas nuo 2006 m. kovo 2 d. 2017 m. jis gavo mėnesinę 5713,22 EUR dydžio bruto pensiją.

- 3 Visi kasatoriai pateikė prašymus sprendimu nustatyti jų pensijų dydį nuo 2018 m. sausio 1 d. Dėl kasatorių byloje Nr. Ro 2019/12/0005 ir byloje Nr. Ra 2019/12/0054 priimtais sprendimais buvo nustatyta, kad pensijos 2018 m. indeksuoti nereikia, nes pensija viršija viršutinę indeksavimui numatytą 4980 EUR dydžio mėnesinės pensijos ribą. Dėl kasatoriaus byloje Nr. Ra 2019/12/0006 priimtu sprendimu buvo nustatyta 0,2989 % indeksuota pensija.
- 4 Kasatoriai skundžia šiuos sprendimus, motyvuodami tuo, kad jiems taikomos teisės nuostatos, reglamentuojančios pensijų indeksavimą 2018 m., pažeidžia Sąjungos teisę, nes jomis netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties. Dėl *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, toliau – *BVwG*) sprendimų trijose bylose buvo pateiktas kasacinis skundas, kurį dabar nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas.
- 5 Teisines aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas apibūdina taip: vykdant *Pensionsharmonisierungsgesetz 2004*, Austrijos socialinio draudimo teisėje (ir valstybės tarnautojų pensijas reglamentuojančioje teisėje) buvo pakeistos metinio pensijų vertės indeksavimo sąlygos. Priimdamas bendrąją *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (toliau – *ASVG*) 108h straipsnyje įtvirtintą normą, teisės aktų leidėjas numatė privalomą pensijų indeksavimą kasmet atsižvelgiant į infliacijos lygį. Teisės normos tikslas buvo tikslinti pensijų dydį pagal vartojimo kainas tam, kad būtų išsaugota pensininkų perkamoji galia per visą pensijos gavimo laikotarpį.
- 6 Kasatoriai pensijas gauna ne pagal *ASVG*, o pagal PG 1965, kuriame reglamentuojamos iki 1955 m. gimusių valstybės tarnautojų, kurie dirbti valstybės tarnyboje pagal darbo sutartį pradėjo ne vėliau nei 2005 m. ir vėliau buvo išleisti į pensiją, pensijos.
- 7 Prieš įsigaliojant 1. *Budgetbegleitgesetz 1997* (1997 m. 1-asis Biudžeto įstatymas), PG 1965 buvo reglamentuotas reguliarus (valstybės tarnautojų) pensijų vertės indeksavimas taip, kad pensijos buvo didinamos tiek, kiek didejo valstybės tarnautojų atlyginimas. Įsigaliojus 1. *Budgetbegleitgesetz 1997* valstybės tarnautojų pensijų indeksavimas reglamentuojamas taip, kad PG 1965 41 straipsnyje daroma nuoroda į *ASVG* nuostatas. Galiojančios redakcijos PG 1965 41 straipsnio 2 dalyje ši nuoroda į *ASVG* suformuluota nustatant, kad pagal PG 1965 mokamos pensijos „turi būti indeksuojamos tą pačią dieną ir tiek, kiek ir valstybinio socialinio draudimo pensijos“. PG 1965 41 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad taikoma speciali teisės nuostata, reglamentuojanti pensijų indeksavimą 2018 m.
- 8 Iš parlamento dokumentų, susijusių su *Pensionsharmonisierungsgesetz 2004* nuostatomis, susijusiomis su reguliariu pagal *ASVG* mokamų pensijų indeksavimu, matyti, kad buvo siekiama įvesti sistemą, grindžiamą tuo principu, jog visų pensijų vertės indeksavimas, numatytas siekiant atsižvelgti į infliacijos įtaką, atliekamas kasmet automatiškai tiek, kiek išaugo vartojimo kainos. Iš

dokumentų taip pat matyti, kad tai turėjo būti bendra ilgalaikė nuostata, tiesa, visgi neužkertanti kelio teisės aktų leidėjui nuo jos nukrypti atskirais metais nustatant riboto poveikio išimtis. Nuo šių 2004 m. nustatytų bendrų pagal ASVG mokamų pensijų indeksavimo taisyklių teisės aktų leidėjas vėlesniais metais vis nukrypavo, atskirais atvejais nuo bendro, į infliacijos lygį orientuoto pensijų indeksavimo nukrypdamas taip, kad atskirais metais pensijų didinimas – atsižvelgiant į gaunamos pensijos dydį – būdavo mažesnis, kai kuriais metais – tam tikru procentu (nepaisant pensijos dydžio) būdavo sumažinamas, o kai kuriais metais – apskritai netaikomas.

- 9 2018 m. teisės aktų leidėjas, priimdamas *Pensionsanpassungsgesetz 2018* (toliau – PAG 2018), atliko tokį *ad hoc* nukrypimą, nurodė, kad pensija atsižvelgiant į gaunamos pensijos dydį indeksuojama proporcingai mažėjančiai, nustatė, kad 4980 EUR per mėnesį viršijančios pensijos apskritai neindeksuojamos, ir reglamentavo, kad pensijos nuo 3355 iki 4989 EUR indeksuojamos taikant procentinį koeficientą, kuris linijiniu būdu mažėja nuo 1,6 iki 0 (ASVG 711 straipsnis).

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 10 Savo BVwG adresuotuose skunduose kasatoriai nurodė, kad jiems taikomi darbo užmokestį ir pensiją reglamentuojantys teisės aktai nuo 1995 m. nuolat buvo bloginami. Jų teigimu, nuo 1998 m. gruodžio 31 d. pensijų indeksavimas nebeatitinka darbo užmokesčio raidos (kaip tai buvo numatyta iki tada galiojusios redakcijos PG 1965 41 straipsnio 2 dalyje), o pensijos indeksuojamos naudojant koeficientą, kuris iš esmės atspindi perkamosios galios raidą.
- 11 Iliustruodami einant metams vis prastėjusią jų padėtį reguliariai indeksuojant jų gaunamos pensijos dydį, kasatoriai išvardijo 2001–2017 m. priimtas indeksavimo reglamentavusias teisės nuostatas. Jų teigimu, 2001–2012 m. pensijos buvo indeksuojamos taip, kad didesnės pensijos (palyginti su mažesnėmis pensijomis) būdavo indeksuojamos nedaug ar tik fiksuota suma ir kad net ir tais metais, kai pensijos būdavo indeksuojamos neatsižvelgiant į pensijos dydį, jos didėjo gerokai mažiau negu būtų didėjusios taikant iš principo numatytą indeksavimo koeficientą.
- 12 2018 m. buvo pradėtos taikyti nagrinėjamos taisyklės, kurios lėmė tai, kad dviejų kasatorių gaunama pensija apskritai nebuvo indeksuota, o trečiojo kasatoriaus gaunama pensija buvo indeksuota gerokai mažiau.
- 13 PAG 2018 nustatytos taisyklės sukelia pagal Sąjungos teisę draudžiamą netiesioginę diskriminaciją pagal lytį. Pagrįsdami šį taisyklių poveikį, kasatoriai pateikė statistinį pagal PG 1965 mokamų pensijų ir kitų išmokų gavėjų suskirstymą pagal lytį ir pensijos dydį. Kasatorių teigimu, šie statistiniai duomenys rodo, kad daugiau nei 4980 EUR dydžio pensiją gauna iš viso 8417 vyrai ir tik 1086 moterys (bendras santykis – 1:7,7). Vertinant tik gaunamas

pensijas (t. y. neatsižvelgiant į kitų išmokų gavėjus), į šią grupę patenka 8417 vyrai ir 1040 moterų (santykis – 1:8).

- 14 Dėl Sąjungos teisei prieštaraujančios diskriminacijos pagal lytį BVwG visose trijose bylose manė, kad ji taikoma pagrįstai, visų pirma konstatuodamas, kad Teisingumo Teismo teiginiai 2011 m. spalio 20 d. Sprendime *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675) nagrinėjamomis aplinkybėmis negali būti pritaikyti, nes šiuo atveju diskriminacijos „minimalių pensijų“ srityje nėra, o neigiamą poveikį pagal lytį patiria „didesnių pensijų“ gavėjai, kuriems turi būti taikomi „kitokie kriterijai“. Be to, BVwG konstatavo, kad „geresnė grupės padėtis“, jei ji susijusi su neigiamu poveikiu didinant išmokas, negali sukelti diskriminacijos.
- 15 Atsakovė teigia, kad PAG 2018 taisyklių tikslai apima „socialinį komponentą“.
- 16 Jis grindžiamas tuo, kad linijiniu būdu, dėl kurio pensijos būtų didėjusios tuo pačiu procentiniu dydžiu, pastaraisiais dešimtmečiais pensijos beveik nebuvo indeksuojamos. Nuo 2006 m. tuo pačiu procentiniu koeficientu pensijos buvo didintos tik 2013, 2014, 2015 ir 2017 m. Visais kitais metais pensijos buvo indeksuojamos socialiai diferencijuotai, mažesnių pensijų naudai. Jeigu kiekvienais metais būtų vadovaujama principu, kad pensijos nepaisant dydžio indeksuojamos taikant tokį pat procentinį koeficientą, labai greitai susiformuotų nepateisinamos žirklys.
- 17 Taigi ir perkamosios galios išsaugojimo aspektu, ir socialinės pusiausvyros aspektu yra suprantama, kad teisės aktų leidėjas imasi reguliavimo skatindamas gaunančius mažesnes pajamas ir nematydamas poreikio stiprinti didesnes pensijas gaunančiųjų perkamąją galią. Akivaizdu, kad labai didelės pensijas galima indeksuoti mažiau nei mažas pensijas, ir (vis dar gerokai vidurkį viršijančių) pensijų ar kartą pasiekto pragyvenimo lygio vertė nuo to nenukenčia. Socialiniai aspektai šiuo atveju yra dar labiau svarbesni dėl to, kad labai didelės pensijos daug mažiau padengtos iš mokų nei mažos pensijos, ir todėl tais atvejais reikia labiau vadovautis „ne adekvatumo principu, o aprūpinimo principu“. Bet pensijų gavėjas gali būti laikomas „adekvačiai aprūpintu bet kuriuo atveju ir tada“, kai jo gaunama „didžiausią pagal ASVG mokamą pensiją pusantro karto viršijanti“ pensija neindeksuojama tiek pat, kiek mažos ir vidutinės pensijos.
- 18 Indeksuoti didelės pensijas mažesniu mastu yra ne tik pagrįsta, bet netgi ir būtina solidarumo, kurį išreiškia gaunantieji ypač didelės išmokas, sumetimais. Teisės aktų leidėjo pasirinktas, socialiniais aspektais grindžiamas diferencijavimas indeksuojant pensijas 2018 m. buvo motyvuotas tuo, kad daugiau nei vidutiniškai augančios maisto produktų kainos ir pragyvenimo išlaidos pirmiausia veikia gaunančius mažas ir vidutines pensijas.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

Pirmasis prejudicinis klausimas

- 19 Tai, kad ginčijamas (bent jau į pensiją išėjusių federalinės valstybės tarnautojų) pensijų indeksavimas laikytinas „užmokesčiu“ ir yra išmoka pagal „profesinę socialinės apsaugos sistemą“, kaip ji suprantama pagal Sąjungos teisę, nagrinėjamosiose bylose reikšminga tuo aspektu, kad vienodo požiūrio į moteris ir vyrus išmokų pagal profesinės socialinės apsaugos sistemą srityje principo taikymas *ratione temporis* buvo apribotas 1990 m. gegužės 7 d. Sprendimu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209). Todėl reikia išsiaiškinti, kaip šis apribojimas turi būti taikomas (ir, jei tai reikšminga, kokį poveikį jis turi) pagrindinėse bylose taikytinoms pensijų indeksavimo taisyklėms.
- 20 Valstybės tarnautojų pensijas Teisingumo Teismas pagal atskirų valstybių narių teisės aktus yra kvalifikavęs kaip „užmokesčių“, kaip jis suprantamas pagal SESV 157 straipsnį, ir kaip „išmokas pagal profesinės socialinės apsaugos sistemą“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 2006/54/EB (arba anksčiau galiojusią Direktyvą 86/378/EEB).
- 21 Austrijos federalinės valstybės tarnybos tarnautojų pensijas, mokamas pagal PG 1965, Teisingumo Teismas dar 2015 m. sausio 21 d. Sprendime *Felber* (C-529/13, EU:C:2015:20, 23 punktas) yra pripažinęs užmokesčiu, kaip jis suprantamas pagal SESV 157 straipsnį. Be to, 2016 m. birželio 16 d. Sprendime *Lesar* (C-159/15, EU:C:2016:451, 27–29 punktai) Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios pensijos pagal Direktyvos 2006/54/EB apibrėžtis laikytinos išmokomis pagal profesinės socialinės apsaugos sistemą. Vadinas, kasatorių gaunamos pensijos patenka į SESV 157 straipsnyje vartojamos užmokesčio sąvokos taikymo sritį ir yra laikytinos išmokomis pagal profesinės socialinės apsaugos sistemą, kaip tai suprantama pagal Protokolą Nr. 33 dėl SESV 157 straipsnio ir Direktyvos 2006/54/EB 2 skyrių.
- 22 Dėl išmokų pagal profesinės socialinės apsaugos sistemą Protokole Nr. 33 dėl SESV 157 straipsnio ir Direktyvos 2006/54/EB 12 straipsnyje numatytas vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo apribojimas laiko atžvilgiu. Šis apribojimas nustatytas po to, kai Sprendime *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) buvo apribotas šio sprendimo poveikis laiko atžvilgiu.
- 23 Be to, dėl valstybių narių, kurios – kaip antai Austrija – prie Europos ekonominės erdvės prisijungė 1994 m. sausio 1 d., Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad pagal EEE susitarimo 6 ir 69 straipsnius šis susitarimas, kiek tai susiję su jo *ratione temporis* taikymu pagal profesinės socialinės apsaugos sistemą mokamoms pensijoms, turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Sprendimą *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209). Dėl šios priežasties vienodo užmokesčio vyrams ir moterims principu negalima remtis kalbant apie „pensijas už darbo stažą, įgytą iki 1994 m. sausio 1 d.“ (2002 m. rugsėjo 12 d. Sprendimas *Niemi* (C-351/00,

EU:C:2002:480, 55 punktas)). Atitinkama išvada išplaukia ir iš Direktyvos 2006/54/EB 12 straipsnio 3 dalies.

- 24 Taigi bent jau dėl teisės į pensiją pagrindo ir (netiesiogiai nuo darbo stažo priklausančio) pradinio dydžio prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas neabejoja, kad vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principu pensijų gavėjai iš esmės gali remtis tik tiek, kiek jie turi teisę į išmokas, priskirtinas įdarbinimo laikotarpiams po 1994 m. sausio 1 d.
- 25 Iš tiesų reikia išsiaiškinti, ar ir kiek ribojimas laiko atžvilgiu taikomas ir kasatorių galimybei remtis vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principu atsižvelgiant į pensijų indeksavimą 2018 m.
- 26 Į šį klausimą galimi trys atsakymo variantai. Pirma, pensijų indeksavimą galima laikyti sudedamąja išmokos dalimi, priskirtina įdarbinimo laikotarpiams iki 1994 m. sausio 1 d.; tai reikštų, kad kasatoriai neturi visiškai jokios teisės remtis vienodo požiūrio principu pagal SESV 157 straipsnį ir Direktyvą 2006/54/EB. Tiesa, šis aiškinimo variantas prieštarauja ir Sprendimuose *Ten Oever* (C-109/91, EU:C:1993:833) ir *Neath* (C-152/91, EU:C:1993:949) pateiktiems paaiškinimams, ir Protokolo Nr. 33 tekste esančiai formuluotei „tokiu atveju ir tokiu mastu“, kuri, atrodo, reiškia, kad apribojimas laiko atžvilgiu galioja tik įdarbinimo laikotarpiams iki nustatytos datos.
- 27 Tai rodytų, kad teisingas antras aiškinimo variantas, pagal kurį remtis vienodo požiūrio principu pensijos atžvilgiu negalima tik tiek, kiek ši pensija priskirtina iki nustatytos datos buvusiems įdarbinimo laikotarpiams. Šis antrasis aiškinimo variantas galėtų reikšti, kad, indeksuojant pensijas, reikėtų apskaičiuoti, kokia kiekvieno kasatoriaus įdarbinimo laikotarpių dalis tenka įdarbinimo laikotarpiams po 1994 m. sausio 1 d., ir be diskriminacijos indeksuoti tik šiai daliai priskirtiną pensijos dalį.
- 28 Trečias aiškinimo variantas būtų šis: Sprendimu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) grindžiamo Protokolo Nr. 33 (ir pagal Direktyvos 2006/54/EB 12 straipsnį) apribojimas laiko atžvilgiu *a priori* netaikomas tokioms išmokos dalims, kaip kasmet atliekamas pensijos indeksavimas. Šį aiškinimo variantą patvirtintų prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo manymu, šie motyvai:
- 29 Kasatoriai vienodo požiūrio principu remiasi ne – nuo įdarbinimo laikotarpių priklausančios – išmokų pradžios ir pradinio pensijos dydžio apskaičiavimo *per se* atžvilgiu, o reikalauja vienodo požiūrio kasmet (iš naujo) indeksuojant pensijas. Kasmetinis pensijų indeksavimas pagal nacionalinės teisės aktus nėra grindžiamas tam tikrais įdarbinimo laikotarpiais; indeksuojamos ir iki 1994 m., ir po 1994 m. darbo stažą įgijusių pensijos gavėjų pensijos.
- 30 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla klausimas, ar pensijos indeksavimas pagal Protokolą Nr. 33 laikytinas išmoka, kurią galima priskirti tam tikriems įdarbinimo laikotarpiams.

- 31 Kad Sprendimu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) įvestas ir Protokolu Nr. 33 (taip pat Direktyvos 2006/54/EB 12 straipsniu) patvirtintas apribojimas laiko atžvilgiu netaikomas, ko gero, patvirtina ir jo tikslas. Apribojimą laiko atžvilgiu Teisingumo Teismas nustatė teisėtų lūkesčių apsaugos sumetimais. Vienodo požiūrio principo apribojimo taikymo laiko atžvilgiu pensijų indeksavimui, dėl kurio vyksta ginčas pagrindinėse bylose, greičiausiai negalima kildinti ir iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos. Sprendimai, kuriuose buvo taikomas Sprendime *Barber* ir Protokole dėl SESV 157 straipsnio numatytas apribojimas laiko atžvilgiu, buvo susiję su situacijomis, kuriose ginčas vyko dėl reikalavimų, kylančių iš nacionalinės teisės aktų, norminiu požiūriu besiremiančių įgytu (darbo) stažu, t. y. išmoką susiejančių su tam tikrų įdarbinimo laikotarpių sąlyga (žr., pavyzdžiui, 1993 m. spalio 6 d. Sprendimą *Ten Oever* (C-109/91, EU:C:1993:833, 3 punktas), 1993 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Neath* (C-152/91, EU:C:1993:949, 3–5 punktai), 2002 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Niemi* (C-351/00, EU:C:2002:480, 13 punktas), 2003 m. spalio 23 d. Sprendimą *Schönheit ir Becker* (C-4/01 ir C-5/02, EU:C:2003:583, 17 ir 20 punktai)).
- 32 1994 m. rugsėjo 28 d. Sprendime *Coloroll Pension Trustees* (C-200/91, EU:C:1994:348) Teisingumo Teismas turėjo išsakyti savo nuomonę dėl to, kiek Sprendime *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) nustatyta laiko riba gali būti taikoma išmokoms, kurios „nepriklauso nuo faktinio įdarbinimo laikotarpio trukmės“. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad kalbant apie išmoką, kuri „grindžiama tik tuo, kad ją sukėlusio įvykio momentu egzistuoja darbo santykiai“, ir kurios atveju „ankstesnių įdarbinimo laikotarpių trukmė neturi reikšmės“, Sprendimo *Barber* galiojimo laiko apribojimai „galioja tik tais atvejais, kai šis įvykis yra įvykęs prieš 1990 m. gegužės 17 d.“ (žr. šio sprendimo 57–60 punktus).
- 33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas, atsižvelgdamas į šią jurisprudenciją, linkęs manyti, kad ir pensijų indeksavimui 2018 m. apribojimas laiko atžvilgiu neturi būti taikomas.

Antrasis prejudicinis klausimas

- 34 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją netiesioginė diskriminacija dėl lyties atsiranda tuomet, kai pagal nacionalinę priemonę, nors ir suformuluotą neutraliai, faktiškai sudaromos mažiau palankios sąlygos gerokai didesniai skaičiui vienos lyties darbuotojų nei kitos. Tokia priemonė suderinama su vienodo požiūrio principu tik jei dėl jos atsirandantis nevienodas dviejų kategorijų darbuotojų vertinimas pateisinamas objektyviais kriterijais, neturinčiais nieko bendra su diskriminacija dėl lyties (žr. Sprendimą *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675, 56 punktas) ir 2014 m. liepos 17 d. Sprendimą *Leone* (C-173/13, EU:C:2014:2090, 41 punktas)).
- 35 Iš PG 1965 41 straipsnio 4 dalies (siejamos su ASVG 108h ir 711 straipsniais) matyti, kad pensijoje esantys federalinės valstybės tarnybos tarnautojai, gaunantys tam tikrą dydį viršijančią mėnesinę bruto pensiją, kasmet dėl infliacijos įtakos indeksuojant pensiją atsiduria blogesnėje padėtyje palyginti su tais tarnautojais,

kurių pensija yra mažesnė, nes 2018 m. jų gaunamos pensijos vertė – priešingai nei mažesnių pensijų gavėjų – (visiškai arba beveik) nebuvo padidinta.

- 36 Atsižvelgiant į pirmiau minėtą jurisprudenciją, gali būti, kad šis atsidūrimas blogesnėje padėtyje reiškia diskriminaciją dėl lyties, jeigu blogesnėje padėtyje atsiduria daug daugiau vyrų nei moterų. Atitinkamą prielaidą *BVwG* padarė skundžiamuose sprendimuose. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla teisinis klausimas, ar pensijų indeksavimo 2018 m. galbūt sukelta netiesioginė diskriminacija dėl lyties gali būti laikoma pateisinama atsižvelgiant į Sąjungos teisę.
- 37 Socialinis komponentas, kurį akcentavo atsakovė, iškelia klausimą, ar PG 1965 41 straipsnio tikslai įgyvendinami proporcingai ir pakankamai nuosekliai ir sisteminiu būdu, kad atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus, keliamus diskriminacijos pateisinimui.
- 38 Tiesa, kad socialinės politikos srityje valstybės narės turi plačią diskreciją. Tačiau ši diskrecija negali atimti prasmės iš vieno pagrindinių Sąjungos teisės principų – vienodo užmokesčio vyrams ir moterims. Juk jei pateisinant ginčijamas indeksavimo taisykles pateikiamas socialinės pusiausvyros tarp gaunančiųjų didesnes išmokas ir gaunančiųjų mažesnes išmokas argumentas, tai priverčia suabejoti, ar tokia priemonė iš tiesų yra akivaizdžiai būtina, tinkama ir pirmiausia ar ji yra nuosekli.
- 39 Minėtųjų socialinių aspektų požiūriu šios abejonės susijusios su tuo, kad priemonė taikoma tik pensijų gavėjams (ir tarp jų tik tam tikroms grupėms). Socialinės politikos priemonės įgyvendinamos tinkamų socialinių instrumentų, turinčių atitinkamą dalykinę taikymo sritį (progresiniai pajamų mokesčiai, pervedimai ir kitos iš mokesčių finansuojamos išmokos), forma. Todėl, kai pateisinant ginčijamas taisykles nurodomas socialinės pusiausvyros aspektas, išryškėja neatitikimas palyginti su bendraisiais socialinės politikos instrumentais, kai apribojant vertės indeksavimą priemonės nustatomos (tik) tam tikrai populiacijos daliai (tam tikriems pensijų gavėjams) ir kai šios priemonės šiai grupei taikomos papildomai greta kitų jau egzistuojančių socialinės politikos instrumentų, o kitų populiacijos dalių tokia papildoma priemonė nepaliečia.
- 40 Abejonių dėl priemonės nuoseklumo kyla ir atsižvelgiant į ypatingą pagal PG 1965 mokamų pensijų pobūdį. Pagal nacionalinės teisės aktus asmenys, kuriems šiuo atveju taikoma PG 1965 41 straipsnio nuostata (į pensiją išėję valstybės tarnautojai), yra ypatingoje padėtyje, kuri iš esmės juos skiria nuo pensijas pagal socialinio draudimo sistemas gaunančių asmenų: net jei PG 1965 dėl pensijų indeksavimo daromos nuorodos į atskiras ASVG nuostatas, PG 1965 įtvirtintos pensijų teisės tikslas, finansavimas ir teisinis pobūdis grindžiami kita koncepcija nei pagal socialinio draudimo taisykles (kaip antai ASVG) mokamų pensijų koncepcija.

- 41 Pirmas valstybės tarnautojų tarnybos ypatumas yra tas, kad valstybės tarnautojai į pareigas skiriami iki gyvos galvos. Šis iki gyvos galvos trunkančios tarnybos pobūdis išlieka ir pensijoje – į pensiją išėjusiems valstybės tarnautojams tebetaikomos jiems numatytos tarnybinės pareigos ir drausmės taisyklės. Teisė į pensiją susieta su buvimu tarnyboje; ji išnyksta, jeigu pensijoje esantis valstybės tarnautojas pasitraukia iš pareigų, atleidžiamas iš jų (pritaikius drausminę nuobaudą) arba jo tarnyba pasibaigia *ex lege*. Valstybės tarnautojų pensija yra darbdavio užmokestis už jų tarnybą. Pagal *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucinis Teismas, Austrija) ir *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis Administracinis Teismas, Austrija) jurisprudenciją valstybės tarnautojų pensijos nėra nei draudimo išmokos, nei aprūpinimo išmokos. Esminis valstybės tarnautojų pensijų bruožas, be kita ko, yra tas, kad valstybės tarnautojų tarnyba – tai teisiniai santykiai iki gyvos galvos, pagal kuriuos ir pensija yra išimtinai darbdavio mokama išmoka. Ši išimtinai darbdavio mokama išmoka iš esmės skiriasi nuo išmokų, kurios mokamos apdraustiesiems pagal valstybinio socialinio draudimo sistemą.
- 42 Prievolė mokėti pensijas pagal PG 1965 tenka federalinei valstybei; dirbančių valstybės tarnautojų įmokos atitenka ne pensijų draudimo įstaigai, o keliauja į federalinės valstybės biudžetą. Atitinkamai federalinė valstybė – kitaip nei darbdavys už darbuotojus – už valstybės tarnautojus nemoka „darbdavio įmokos“. Taigi federalinės valstybės tarnautojų pagal PG 1965 gaunamos pensijos yra ne išmokos pagal iš įmokų finansuojamą sistemą, sujungiančią valstybės tarnautojus į vieną rizikos grupę.
- 43 Šis skirtumas, ko gero, yra svarbus vertinant priemonės būtinumą, tinkamumą ir nuoseklumą: gali būti, kad pačiai socialinio draudimo sistemai (grindžiamai vienai rizikos grupei priklausančių asmenų draudimo nuo socialinių rizikų, kaip antai amžiaus, idėja ir finansuojamai iš įmokų) yra būdingas socialinės pusiausvyros šioje rizikos grupėje siekis tarp gaunančiųjų didesnes ir mažesnes pensijas, tačiau taip nebūtinai yra tokioje sistemoje, kaip valstybės tarnautojų pensijoms pagal PG 1965 taikomoje sistemoje, kuri yra grindžiama tarnybos iki gyvos galvos idėja ir kurioje ir pensijos išmokos mokamos kaip užmokestis už atliktą darbą.
- 44 Atsižvelgiant į tai, kad valstybės tarnautojų atveju ir atlyginimas, ir pensija yra užmokesčio pobūdžio, kyla daug abejonių dėl priemonės nuoseklumo.
- 45 Teisės aktų leidėjas gerokai apribojo – šiose bylose minimų – valstybės tarnautojų pensijų indeksavimą 2018 m., tačiau tebedirbantiems valstybės tarnautojams tokios „socialinės pusiausvyros“ priemonės jis netaikė. Diferencijuoto atlyginimų indeksavimo nebuvo atlikta – jie tik buvo bendrai padidinti 2,33 % nepaisant atlyginimo, neapsiribojant indeksavimu dėl infliacijos įtakos, o padidinant juos dar ir papildomai, motyvuojant tuo, kad valstybės tarnautojai irgi turėtų gauti naudos iš ekonomikos atsigavimo.
- 46 Jeigu – priešingai nei minėta nacionalinės teisės aktuose įtvirtinta pensijų pobūdžio samprata – vertinant nuoseklumą į pirmą planą būtų iškeltas aprūpinimo pagal „profesinės socialinės apsaugos sistemą“ aspektas, nenuoseklių momentų

matyti ir palyginti su kitomis nacionalinės teisės aktuose numatytais panašiomis sistemomis. Teisės aktų leidėjas, netaikydamas į infliaciją orientuoto didesnių pensijų indeksavimo, bet kartu tais pačiais infliacijos įtakos mažinimo sumetimais daugiau indeksuodamas mažesnes pensijas, įsikišo į tik valstybės tarnautojams reikšmingas profesinės socialinės apsaugos sistemas, bet nepalietė jokių kitų profesinės socialinės apsaugos sistemų.

- 47 Apskritai neatrodo akivaizdžiai nuoseklu teisės aktų leidėjui PG 1965 taikymo srityje atliekant pensijų indeksavimą 2018 m. „socialinio komponento“ sumetimais apriboti didesnių pensijų indeksavimą mažesnių pensijų naudai, bet nesiimti tokios socialinės pusiausvyros priemonės gaunančiųjų privačias, darbdavio tiesiogiai mokamas pensijas atveju.
- 48 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla klausimas, ar, vertinant pensijų indeksavimo 2018 m. sukulto neigiamo poveikio proporcingumą ir nuoseklumą, galima apsiriboti tik 2018 m., ar veikiau reikia atsižvelgti ir į tai, kad tokio pobūdžio priemonė nebuvo vienkartinė, nes nuo 2004 m. patvirtintų ilgalaikių indeksavimo taisyklių ne kartą būdavo nukrypstama didesnes pensijas indeksuojant mažiau ar apskritai jų neindeksuojant. Kasatoriai šiuo klausimu teigia, kad jie (ypač esantys pensijoje ilgiau) patyrė kumuliacinį poveikį, viršijantį leistiną mastą.
- 49 Tiek, kiek atsakovė nurodo, kad gaunantiesiems didesnes pensijas apribojimas sukelia mažiau sunkumų, nes ne taip stipriai paveikia jų gyvenimo būdą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui atrodo, kad atsakovė – be kumuliacinio poveikio – neatsižvelgė ir į tą aplinkybę, kad kaip tik gaunančiųjų valstybės tarnautojų pensijas atveju valstybė, numatydama į anksčiau gauto atlyginimo dydį orientuotą pensiją, tiems valstybės tarnautojams, kuriems aktyvios tarnybos metu buvo skyrusi didesnę darbo užmokestį, sukelia teisėtų lūkesčių (kurie pastaruosius pagrįstai gali paskatinti priimti ilgalaikių, ir išėjus į pensiją neišnyksiančių finansinių išpareigojimų). Jeigu teisės aktų leidėjas vėliau nustato priemones, pensijų gavimo etapu vėl sumažinančias šiuos pačios atlygių sistemos sukeltus – ir planuotus – užmokesčių skirtumus, gali būti, kad tai prieštarauja šios sistemos nuoseklumui.
- 50 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas jau paaiškino, kad šiose bylose vertintinos federalinės valstybės tarnautojų pensijų teisės nuostatos iš esmės skiriasi nuo pagal socialinio draudimo sistemas mokamų pensijų. Gali būti, kad teisės aktų leidėjas socialinio draudimo, kuris – kitaip nei PG 1965 – yra grindžiamas rizikos grupės ir iš įmokų finansuojamų išmokų koncepcija, sistemų srityje turi teisę siekti išsaugoti sistemos veiksmingumą ir finansuojamumą (žr. šiuo klausimu generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje NK (C-223/19, EU:C:2020:356, 77 punktą)).
- 51 Skundžiamuose BVwG taip pat buvo nurodyta, kad neigiamą poveikį didesnių pensijų gavėjams, kurių dauguma yra vyriškos lyties, pateisina „ankstesnis neigiamas poveikis moterims“.

- 52 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją „darbo užmokesčio lygybės principas turi būti užtikrintas kiekvieno darbo užmokesčio elemento požiūriu ir ne tik bendrai vertinant darbuotojams suteiktas privilegijas“, o nacionaliniai teismai privalo „įvertinti ir palyginti visus moteriškosios ir vyriškosios lyties darbuotojams mokamus skirtingus atlyginimus“ (Sprendimas *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209, 34–35 punktai), 2000 m. kovo 30 d. Sprendimas *JämO* (C-236/98, EU:C:2000:173, 43 punktas)). Reikia išsiaiškinti, ar tuo atveju, kai asmenų grupei, kuriai taikomos taisyklės, būdinga tai, kad šie asmenys gauna didesnes pensijas ir daug didesnę dalį šioje grupėje vyrai sudaro todėl, kad – paprastai dėl anksčiau buvusios blogesnės moterų padėties profesinio gyvenimo srityje – vyrai dažniau užimdavo pareigas, kurios lemdavo didesnes pensijas, tai sudaro savarankišką pateisinamąjį pagrindą, ar dėl kitų priežasčių *a priori* užkerta kelią šiuo požiūriu remtis vyrų diskriminacija.
- 53 Tiesa, *BVG* nuorodą galima suprasti kaip nuorodą į SESV 157 straipsnio 4 dalyje ir Direktyvos 2006/54/EB 3 straipsnyje įtvirtintą valstybių narių galimybę imtis „pozityvių veiksmų“. Tokie veiksmai turi padėti moterims profesiniame gyvenime naudotis tokiais pat teisėmis kaip ir vyrai. Dėl skirtingo pensinio amžiaus nustatymo atsižvelgiant į lytį Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tai nėra tinkama priemonė „kompensuoti nepatogumams, su kuriais savo karjeroje susiduria pareigūnės, padėti joms profesiniame gyvenime ir pašalinti problemas, su kuriomis jos gali susidurti per savo profesinę karjerą“ (žr. 2001 m. lapkričio 29 d. Sprendimą *Griesmar* (C-366/99, EU:C:2001:648, 64–65 punktai), Sprendimą *Leone* (C-173/13, EU:C:2014:2090, 101 punktas), 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimą *Komisijs / Lenkija* [bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas] (C-192/18, EU:C:2019:924, 80 ir paskesni punktai), 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Instituto Nacional de la Seguridad Social* [pensijos priedas motinoms] (C-450/18, EU:C:2019:1075, 64–65 punktai)). Šiuo aspektu neatrodo, kad nagrinėjamos taisyklės būtų tinkama priemonė.
- 54 Kadangi Sąjungos teisės aktų aiškinimas neatrodo toks akivaizdus, kad neliktų vietos pagrįstoms abejonėms (žr. 1982 m. spalio 6 d. Sprendimą *Cilfit ir kt.*, EU:C:1982, 335), pateikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl pirmiau nurodytų klausimų.